

Kepa ry:n kommentti valtionavun digitalisaation esiselvitykseen

Kepa ry. kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta kommentoida valtionavustusten digitalisoinnista tehtyä esiselvitystä.

Tehdyn esiselvityksen perusteella hankkeen ohjausryhmä ehdotti seuraavia toimenpiteitä, joilla on tarkoitus parantaa valtionavustusten vaikuttavuutta, läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta:

1. Valtionavustustoiminnan säädösperustaa ja valtion talousarviorakennetta selkeytetään ja yhdenmukaistetaan.
2. Valtionavustusprosessin menettelytapoja selkeytetään ja yhdenmukaistetaan.
3. Edistetään uusien ja innovatiivisten avustusmallien kokeilua.
4. Luodaan kansallinen valtionavustustietovaranto ja siihen tukeutuvat yhteiset palvelut.
5. Hankitaan valtionavustusten käsittelyratkaisu viranomaisten yhteiseen käyttöön.
6. Edistetään tiedon laaja-alaista hyödyntämistä valtionavustustoiminnassa.

Valtionhallinnon motiivit prosessien keventämiselle ovat selvät. Kyse on kuitenkin myös järjestöjen työn keventämisestä. Jokainen valtionavustusta saanut järjestötoimija tietää, että hakuprosessit vaativat runsaasti resursseja myös järjestöiltä, ja kaikki toimintaa helpottavat esitykset ovat varsin tervetulleita.

Lähtökohtaisesti esiselvityksessä ehdotetut toimenpiteet ja tavoitteet ovat oikeansuuntaisia. Hakemusrumban ja hallinnollisen työn keventäminen, myöntöpäätösten ja avustuskriteerien yhtenäistäminen sekä läpinäkyvyyden lisääminen ovat kaikki tavoitteita, jotka myös jokainen järjestö voi allekirjoittaa. Tavoitteet käyttäjälähtöisyydestä ja palvelumuotoilun hyödyntämisestä suunnittelussa ovat kannatettavia. Kepa myös toivoo, että uudistusten myötä myös viestintä valtionavustuksista paranee nykyisestä: ajanmukainen ja ajoissa saatu tietoa ovat toiminnan suunnittelun kannalta äärettömän tärkeitä.

Viime viikolla järjestetyssä keskustelutilaisuudessa nostettiin useampaan otteeseen esille toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden entistä suurempi painoarvo sekä toive vahvemmassa kytkennästä valtionavun strategiseen ohjaukseen. Esiselvityksessä mainitaan myös keskustelu valtionavustuspolitiikan periaatteellisista lähtökohdista. Esiselvitys ei tähän suoraan ota kantaa, mutta läpi asiakirjan korostuu ja toistuu ajatus valtionavustustoiminnan kytkemisestä strategisempaan ja yhteiskunnallisesti vaikuttavampaan toimintaan. Tämä tavoite ei itsessään liity digitalisaatioon, vaan on osa pidempää taustakeskustelua, jota on käyty viime vuosina.

Vaikka keskustelu valtionavun strategisuudesta on tärkeää, on lähtökohtana pidettävä edelleen se, että valtioapupolitiikalla mahdollistetaan kansalaisyhteiskunnan omaa ääntä, eikä ohjata järjestöjen toimintaa kulloistakin hallituspolitiikkaa tahi yhteiskunnallista tuulen suuntaa mukailevaksi.

Järjestösektorin tehtävä ei ole olla valtionhallinnon strategisen toiminnan konsultti tai palveluntuottaja.

On myös muistettava, että digitalisaatio ei voi olla se muutosvoima, jonka vuoksi olemassa olevia käytäntöjä lähdetään virtaviivaistamaan. Digitalisaation tavoitteena tulee olla edistää avun läpinäkyvyyttä ja tehostaa prosesseja, ei esittää muutoksia teknisten vaatimusten tai yksinomaan byrokratian keventämisen näkökulmasta.

Alla Kepan näkemyksiä esitettyihin suosituksiin sekä ajatuksia jatkotyöstöä varten.

1. Avustusten strategiset tavoitteet

Esiselvityksessä todetaan, että ” Valtionavustustoiminnan strategiset tavoitteet tulee sitoa tietoperusteisesti todennettuihin yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja ilmiöihin, joihin avustuksilla halutaan vaikuttaa.”

Tämä on hyvä tavoite. On kuitenkin pidettävä huolta siitä, että valtionavustustoiminnan linjakuus säilyy, eikä poliittinen tavoitteenasettelu aiheuta poukkoilevia avustuspäätöksiä tuulen kääntyessä. Yhteiskunnalliset ongelmat ja niiden ratkaisuun pyrkivät hankkeet vaativat pitkäjänteistä toimintaa. Tämä on erityisen tärkeää hitaissa yhteiskunnallisissa prosesseissa, kuten kansalaisjärjestöjen tekemässä kehitysyhteistyössä. Pitkäjänteisen toiminnan tukeminen vaatii myös linjakasta tukipolitiikkaa, jotka ei taivu vaihtuvissa poliittisissa tuulissa. Avustusten ennakoitavuus ja riittävän pitkä aikajänne edistävät osaltaan vaikuttavampaa ja tuloksellista järjestötyötä.

2. Toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaaminen

Esiselvityksessä myös korostetaan valtionavustuspolitiikan kehittämistä suuntaan, joka kannustaa avustettuja tahoja tuloksekkaaseen toimintaan. Esiselvityksen mukaan tämä mahdollistuu esimerkiksi sillä, että avustusviranomaiset nykyistä enemmän huomioisivat toiminnan tai hankkeen tuloksellisuuden harkitessaan avustuspäätöksiä.

Tuloksellisuus ja vaikuttavuus ovat molemmat tärkeitä mittareita. Avustusten ennakoitavuus ja riittävän pitkä aikajänne edistävät osaltaan vaikuttavampaa ja tuloksellista järjestötyötä. Tuloksellisuuden mittaamiseen pätee sama vaatimus kuin yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen – sitä on tarkasteltava riittävän pitkällä aikajänällä. Jos ja kun tarkastelujänne on vuoden mittainen, saadaan mittareista parhaimmillaankin vain mekaanista, kvantitatiivista dataa. Laadukkuutta ja tuloksellisuutta on kovin lyhyellä aikavälillä vaikea, ellei jopa mahdotonta arvioida. Tämän vuoksi laadukkuutta ja tuloksellisuutta koskevan mittaristoston miettimistä olisi hyvä tehdä yhdessä avunsaajien kanssa.

3. Tukien päällekkäisyys

”Viranomaisille tietovaranto tarjoaa kokonaiskuvan samaan yhteiskunnalliseen päämäärään kohdennetuista avustuksista ja vähentää riskiä päällekkäiseen avustamiseen.”

On itsestään selvää, että valtionavuilla ei ole tarkoitus rahoittaa täsmälleen samaa toimintaa useammasta eri lähteestä. Se ei voi kuitenkaan tarkoittaa sitä, ettekö toimijoiden olisi mahdollista saada tukea eri toiminnoille eri myöntäjiltä.

4. Valmistelun kattavuus

Jatkosuunnittelun kannalta on tärkeää osallistua järjestöjä eri sektoreilta. Tämä on erityisen tärkeää, mikäli vetovastuu annetaan keskustelutilaisuudessa esitetysti valtioneuvoston kanslian tai valtiovarainministeriön sijasta suurimmalle avustuksia jakavalle ministeriölle, eli opetus- ja kulttuuriministeriölle. Järjestösektorin ja myös myöntäjäsektorin moninaisuus ja toiminnan erityispiirteet pitää huomioida jo suunnitteluvaiheessa. Tässä työssä myös Kepa on mielellään mukana.

Näistä esille nostetuista huolenaiheista huolimatta on nähtävä, että valtionavustusten digitalisaation kautta on saavutettavissa merkittäviä, pääsääntöisesti hyviä, muutoksia valtionavustusten jakoprosessiin ja siten ollen niin järjestöjen kuin valtion virkamieskoneiston hallinnollisen työn keventämiseen ja tiedon läpinäkyvyyden ja hyödynnettävyyden edistämiseen.

Jatkotyössä olennaista on se, että muistetaan, että digitalisaatiolla on tarkoitus palvella sujuvampaa prosessia, eikä niin, että lainsäädäntöä tai avustuspolitiikkaa muutetaan digitalisaatioprosessia palvelemaan. Samoin on pidettävänä kirkkaana mielessä se, että valtionavustuspolitiikalla tuetaan jatkossakin kansalaisyhteiskunnan omaehtoista toimintaa, eikä alisteta sitä poliittisten tuulien armoille.

Lisätiedot: Pauliina Savola, asiantuntija, Kepa ry. pauliina.savola@kepa.fi, + 358 50 317 6207